

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO

NGUYỄN THỊ THU HÀ, BÙI THỊ LÂM, NGUYỄN THỊ THANH,
ĐINH THỊ BÍCH THUY, VŨ HUYỀN TRINH

HƯỚNG DẪN TÍCH HỢP NỘI DUNG

PHÒNG, CHỐNG BẠO LỰC HỌC ĐƯỜNG
VÀO CHƯƠNG TRÌNH CHĂM SÓC, GIÁO DỤC TRẺ
TRONG CÁC CƠ SỞ GIÁO DỤC MẦM NON

(DÀNH CHO CÁN BỘ QUẢN LÝ VÀ GIÁO VIÊN MẦM NON)

(Tái bản lần thứ ba)

NHÀ XUẤT BẢN GIÁO DỤC VIỆT NAM

MỤC LỤC

LỜI NÓI ĐẦU	3
PHẦN MỘT – NHỮNG VẤN ĐỀ CHUNG	4
1. Căn cứ pháp lí	4
2. Một số khái niệm	5
3. Yêu cầu về phòng, chống bạo lực học đường trong các cơ sở giáo dục	6
PHẦN HAI – TÍCH HỢP NỘI DUNG PHÒNG, CHỐNG BẠO LỰC HỌC ĐƯỜNG VÀO HOẠT ĐỘNG CHĂM SÓC, GIÁO DỤC TRẺ TRONG CÁC CƠ SỞ GIÁO DỤC MẦM NON	9
1. Nguyên tắc giáo dục phòng, chống bạo lực trong các cơ sở giáo dục mầm non	9
2. Nội dung phòng, chống bạo lực trong các cơ sở giáo dục mầm non	9
3. Hướng dẫn tích hợp nội dung phòng, chống bạo lực vào hoạt động chăm sóc, giáo dục trẻ mầm non	16
4. Phát hiện và xử lí những vấn đề có liên quan đến bạo lực trong các cơ sở giáo dục mầm non	40
5. Hướng dẫn triển khai công tác phòng, chống bạo lực trong các cơ sở giáo dục mầm non	42
PHẦN BA – PHỤ LỤC	49
1. Một số quy tắc phòng, chống xâm hại và bạo hành	49
2. Trích dẫn một số văn bản có liên quan đến phòng, chống xâm hại và bạo hành	52
TÀI LIỆU THAM KHẢO	58

LỜI NÓI ĐẦU

Bạo lực học đường là một vấn nạn trong nhà trường ở tất cả các bậc học, là vấn đề tồn tại đáng lo ngại ở nhiều quốc gia, trong đó có Việt Nam. Ở bậc học Mầm non, với đặc thù trẻ từ 3 tháng tuổi đến 6 tuổi chưa có khả năng tự bảo vệ, bạo lực không chỉ diễn ra dưới hình thức xâm hại, bạo hành về thân thể mà có cả bạo hành về tâm lí, tinh thần. Việc trẻ em bị bạo lực sẽ ảnh hưởng nghiêm trọng đến suy nghĩ, lối tư duy, hành động của trẻ khi trưởng thành.

Trong những năm gần đây, tình trạng bạo lực trẻ em trong các cơ sở giáo dục mầm non đã được giảm thiểu đáng kể. Để hướng tới xoá bỏ tình trạng này, Chính phủ, ngành Giáo dục và Đào tạo đã có nhiều hoạt động tích cực từ ban hành các văn bản, chính sách tạo hành lang pháp lí cho việc phòng ngừa, phát hiện nguy cơ và xử lí các vấn đề liên quan bạo lực học đường đến việc kiểm tra, xử lí các vi phạm theo đúng quy định của pháp luật.

Có rất nhiều nguyên nhân, cả chủ quan và khách quan, từ các phía: gia đình, nhà trường, cộng đồng xã hội dẫn đến bạo lực trong các cơ sở giáo dục mầm non. Để giải quyết vấn đề này một cách toàn diện, triệt để thì cần phải trang bị kiến thức, kĩ năng cho trẻ mầm non. Trẻ cần được trang bị kiến thức về các vấn đề liên quan đến bạo lực để từ đó có kĩ năng nhận diện và xử lí trong những trường hợp cần thiết.

Tài liệu **Hướng dẫn tích hợp nội dung phòng, chống bạo lực học đường vào chương trình chăm sóc, giáo dục trẻ trong các cơ sở giáo dục mầm non** được Vụ Giáo dục Mầm non – Bộ Giáo dục và Đào tạo tổ chức biên soạn với mục đích giúp cán bộ quản lí, giáo viên, nhân viên và cha mẹ trẻ nắm rõ các nội dung, biện pháp tích hợp nội dung phòng, chống bạo lực trong các cơ sở giáo dục mầm non để trang bị cho trẻ kiến thức, kĩ năng phòng, chống bạo lực cho bản thân và giúp đỡ các bạn xung quanh. Từ đó, giúp phòng ngừa, nhận diện và xử lí khi có bạo lực xảy ra trong các cơ sở giáo dục mầm non.

Đây là tài liệu thiết thực, là nguồn tham khảo có ý nghĩa cho đội ngũ cán bộ quản lí, giáo viên và cha mẹ trẻ trong việc thực hiện nội dung giáo dục phòng, chống bạo lực học đường cho trẻ mầm non. Tài liệu không tránh khỏi những thiếu sót, rất mong nhận được những ý kiến đóng góp của các cán bộ quản lí, giáo viên mầm non và các bậc cha mẹ trong cả nước.

Nhóm tác giả

PHẦN MỘT

NHỮNG VẤN ĐỀ CHUNG

1 Căn cứ pháp lí

Phòng, chống bạo lực học đường đã được đề cập trong các văn bản pháp lí khác nhau từ các văn bản luật của Quốc hội, nghị định, thông tư liên ngành đến các quyết định của ngành Giáo dục, cụ thể gồm:

- Luật số 102/2016/QH13 ngày 05 tháng 04 năm 2016 của Quốc hội ban hành Luật Trẻ em.
- Luật số 43/2019/QH14 ngày 14 tháng 06 năm 2019 của Quốc hội ban hành Luật Giáo dục.
- Nghị định số 56/2017/NĐ-CP ngày 09 tháng 05 năm 2017 của Chính phủ quy định chi tiết một số điều của Luật Trẻ em.
- Nghị định số 80/2017/NĐ-CP ngày 17 tháng 07 năm 2017 của Chính phủ quy định về môi trường giáo dục an toàn, lành mạnh, thân thiện, phòng, chống bạo lực học đường.
- Thông tư số 17/2009/TT-BGDĐT ngày 25/7/2009 của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo, được sửa đổi, bổ sung một số nội dung bởi Thông tư số 51/2020/TT-BGDĐT ngày 31/12/2020 của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo sửa đổi, bổ sung một số nội dung của Chương trình Giáo dục mầm non ban hành kèm theo Thông tư số 17/2009/TT-BGDĐT ngày 25/7/2009 của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo, đã được sửa đổi, bổ sung bởi Thông tư số 28/2016/TT-BGDĐT ngày 30/12/2016 của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo.
- Thông tư số 04/2014/TT-BGDĐT ngày 28 tháng 02 năm 2014 của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo ban hành quy định quản lí hoạt động giáo dục kĩ năng sống và hoạt động giáo dục ngoài giờ chính khoá.
- Thông tư số 06/2019/TT-BGDĐT ngày 12 tháng 04 năm 2019 của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo quy định quy tắc ứng xử trong cơ sở giáo dục mầm non, cơ sở giáo dục phổ thông, cơ sở giáo dục thường xuyên.
- Quyết định số 5886/QĐ-BGDĐT ngày 28 tháng 12 năm 2017 của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo ban hành chương trình hành động phòng, chống bạo lực học đường trong các cơ sở giáo dục mầm non, giáo dục phổ thông và giáo dục thường xuyên giai đoạn 2017 – 2021.

2 Một số khái niệm

- **Bạo lực trẻ em** là hành vi hành hạ, ngược đãi, đánh đập; xâm hại thân thể, sức khỏe; lăng mạ, xúc phạm danh dự, nhân phẩm; cô lập, xua đuổi và các hành vi cố ý khác gây tổn hại về thể chất, tinh thần của trẻ em (khoản 6, Điều 4, Luật Trẻ em).
- **Bạo lực học đường ở cơ sở giáo dục mầm non** là những lời nói / hành vi đe dọa, miệt thị, tẩy chay, thờ ơ, bỏ mặc hoặc dùng sức mạnh thể chất để uy hiếp, làm tổn thương người khác, để lại thương tích trên cơ thể thậm chí dẫn đến tử vong hoặc gây tổn thương đến tâm lí cho những đối tượng trực tiếp tham gia vào quá trình chăm sóc, giáo dục ở cơ sở giáo dục mầm non.

Theo định nghĩa của Tổ chức Y tế Thế giới (WHO), bạo lực trẻ em bao gồm tất cả những hành vi đối xử tệ bạc về thể chất hay tinh thần, xâm hại tình dục, lợi dụng hay bỏ bê, dẫn đến nguy hại đối với sức khỏe, nhân phẩm hay sự phát triển của trẻ. Bạo lực có thể được thực hiện bởi cha mẹ, người trông nom hay một trẻ khác lớn hơn.

Dựa trên tham khảo quan niệm của các tổ chức: UNESCO (Tổ chức Giáo dục, Khoa học và Văn hoá Liên hợp quốc), UNICEF (Quỹ Nhi đồng Liên hợp quốc), UN Women (Tổ chức Phụ nữ Liên hợp quốc), Plan¹, ACWC (Ủy ban Thúc đẩy và Bảo vệ quyền của phụ nữ và trẻ em ASEAN)²,... và Công ước Liên hợp quốc về quyền trẻ em CRC, những khái niệm liên quan được hiểu như sau:

- **Bạo lực thân thể với trẻ em** là việc người lớn hoặc những trẻ em khác cố ý sử dụng vũ lực có khả năng làm tổn hại, gây ra tử vong hoặc không gây ra tử vong cho trẻ em.
- **Bạo lực tình dục trẻ em** bao gồm bất kì hành động tình dục hay ý định thực hiện hành động tình dục của người thành niên đối với trẻ em. Các hành động đó bao gồm xúi giục hoặc cưỡng ép, đe dọa hoặc ép buộc trẻ em tham gia vào bất kì hành động tình dục nào. Các hoạt động tình dục giữa một trẻ em với một trẻ em khác cũng bị coi là bạo lực hoặc lạm dụng tình dục nếu người phạm tội là trẻ em sử dụng quyền lực, đe dọa hay các hình thức gây áp lực khác.
- **Bạo lực tinh thần** là những ngược đãi về tinh thần, lạm dụng tinh thần, lạm dụng bằng lời nói, lạm dụng tinh cảm hoặc sao nhãng gây ra những ảnh hưởng tiêu cực về sức khỏe tinh thần cho người khác.
- **Sao nhãng hoặc đối xử thờ ơ** là việc không đáp ứng những nhu cầu về thể chất và tâm lí của trẻ em, không bảo vệ trẻ em tránh khỏi nguy hiểm, không bảo đảm các dịch vụ y tế, khai sinh và các dịch vụ khác khi những người có trách nhiệm chăm sóc trẻ em có đủ phương tiện, kiến thức và khả năng tiếp cận các dịch vụ để thực hiện những việc đó.

¹ UNICEF (2016) Tổng quan về các nguyên nhân bạo lực trẻ em ở Việt Nam; UNESCO, UNICEF, UNGEI, Plan, UN Women (2016) Bộ công cụ hướng dẫn xây dựng các mối quan hệ tôn trọng và bình đẳng trong trường học.

² Kế hoạch hành động xoá bỏ bạo lực với trẻ em khu vực Đông Nam Á.